

Nr 3.

Av herr **Pålsson**, *angående dels omläggning av det nuvarande sättet för legala annonsers publicering, dels ändrad användning av inkomsterna av dylika annonser m. m.*

Kungl. kungörelsen den 19 december 1844 förordnar, likasom tidigare kungl. cirkuläret den 22 december 1791, att de legala kungörelser och annonser, vilka enligt lag eller särskilda föreskrifter böra genom allmän tidning offentliggöras, skola införas i Post- och Inrikes Tidningar.

Denna tidning, här nedan kallad Posttidningen, har alltså monopol på de legala annonserna, vilka under de senare åren till antal och omfattning avsevärt ökats, särskilt genom de nya bolags- och konkurslagarna, i vilka en synnerligen omfattande annonsering ålägges stiftare och styrelser i aktiebolag samt konkursförvaltare.

Utgivandet av Posttidningen är alltsedan år 1791 ett monopol för svenska akademien, som använder de från monopolet härflytande inkomsterna till att bekosta arbetet med upprättandet av en ordbok över svenska språket.

Att de legala annonsernas införande blev ett monopol för den tidning, vars ledning var beroende av och vars behållning gick till en så ideell institution som svenska akademien, var en naturlig sak på den tiden, då allmänhetens syn på tidningspressen och pressens ställning till allmänheten voro så himmelsvitt olika de nuvarande förhållandena.

Det ansågs då för tiden alldeles naturligt, att den enväldige konungen bestämde, i vilken ordning hans undersåtar skulle komma i åtnjutande av nyheter och allehanda pressmeddelanden; och lika naturligt var det, att konungen bestämde, att den tidning, som utgavs av en av honom gynnad institution, också skulle erhålla de annonsinkomster, som det lagligen kunde åläggas den annonserande allmänheten att betala för att vinna den fördelen, att annonsens införande i tidningen fick karaktären av laga bevis.

Det torde knappast vara behövt, att i detta sammanhang ingå på skillnaden mellan å ena sidan våra dagars tidningspress, å andra sidan de pressalster, som sågo dagen under de sista decennierna av 1700-talet och de första av 1800-talet.

Här är endast att påvisa ett faktum. Under det att övriga tidningar i vårt land alltmera utvecklats och ansträngt sig att vinna spridning och allmänhetens sympati, har Posttidningen gått tillbaka och är numera icke längre en tidning utan endast ett officiellt annonsblad. Ägaren, svenska akademien, har utarrenderat utgivarerätten till tidningen med villkor att dess innehåll

begränsas till annonserna och det officiella textmaterial, som på statsmyndighetens uttryckliga begäran skall införas.

Följden härav har blivit, att tidningens spridning nu är minimal, och att tidningen ej längre utövar den funktion, som man måste förutsätta skall fyllas av en allmän annonstidning, nämligen att annonserna komma den svenska allmänheten till del i vidsträcktaste omfattning.

Frågan om Posttidningens annonsmonopol har tidigare varit uppe i regeringen och riksdagen, men ändringsförslagen hava, så vitt jag kunnat finna, ej varit av den art, att genom deras genomförande någon verklig fördel för allmänheten kunnat vinnas, varförutom den känslan nog spelat in, att man ej velat beröva svenska akademien en för dess ordboksarbete nödvändig inkomst.

Emellertid har akademien numera av sina behållna inkomster samlat så pass stora fonder, att akademien i fortsättningen kan reda sig med ett mindre tillskott; och då andra intressen finnas, som kunna göra berättigade anspråk på understöd från sådana inkomstkällor, som på Gustaf III:s tid ansågos böra uteslutande disponeras för akademiens behov, synes mig tiden vara mogen att ordna en radikal omläggning av det legala annonsväsendet och i samband därmed bestämma grunden för de avgifter, som av den annonserande allmänheten böra erläggas, samt huru överskottet av dessa avgifter (motsvarande svenska akademiens nuvarande inkomster av Posttidningen) bör disponeras.

Hinder från akademiens sida för en dylik ändring torde ej föreligga, enär akademien tidigare erbjudit sig att avstå från posttidningsprivilegiet, om blott kostnaderna för fortsättandet av akademiens ordboksarbete på annat sätt säkerställdes.

Först och främst synes det alldeles onödigt att numera intvinga alla slag av legala annonser i en och samma tidning. Detta kunde möjligtvis anses motiverat, om vi i vårt land ägde en verklig statstidning med oerhört stor spridning och som obligatoriskt måste vara till finnandes hos alla myndigheter av alla slag över hela landet.

Meningen med en annons är ju, att den skall råka en så stor allmänhet som möjligt, och alldeles särskilt den allmänhet, som kan tänkas hava intresse att få kännedom om just den ifrågavarande annonsen.

Mot dessa tidningsorgan av olika slag, som vi äga i vårt land, måste bestämmandet av den för varje särskilt fall lämpligaste tidningen bliva i hög grad beroende på individuell prövning. I sådant avseende har redan ett stadgande influtit i vår lagstiftning, nämligen nya konkurslagens 19 §, enligt vilken konkursdomaren äger att utse i vilken eller vilka ortstidningar kungörelser om varje särskild konkurs skola införas. Härmed är lösningen av frågan i själva verket tillrättalagd. Vad som bör göras är att utvidga principen att gälla för alla fall av legal annonsering; och att alltså den regeln skall gälla, att såsom allmän tidning skall anses det eller de tidningsorgan, däri enligt vederbörande myndighets beslut viss annons blivit införd.

Dylikt beslut, som åtecknas å annonsmanuskriptet, meddelas i konkursärenden av konkursdomaren, i fråga om stiftelseurkunder av den länsstyrelse, där registreringen skall ske, i övriga bolagsärenden av domhavanden i kommun, där bolagets styrelse har sitt säte, i andra ärenden, då myndighet förordnar om annonsering (stämning å frånvarande, dödförklaring, lagfartsärenden o. d.) av denna myndighet samt i övriga ärenden av domhavande i den ort, där enligt ärendets natur viktigaste intresset för dess kungörande föreligger, och, om tvekan därom skulle råda, av vederbörande länsstyrelse.

Sökanden äger framställa förslag beträffande valet av tidning, men äger ej rätt överklaga myndighets beslut. Naturligtvis är det sökanden obetaget att ytterligare annonsera i hur många tidningar han vill.

En central registrering av de legala annonserna sker på så sätt, att varje tidning, som infört legal annons, vore skyldig insända visst antal särtryck av annonsen å arkivpapper jämte avgift till registreringen till centrala annonsregistret i Stockholm, lämpligen sorterande under patent- och registreringsverket. Annonsregistret ordnar och registrerar annonserna samt utfärdar på begäran bevis, att viss annons varit viss dag officiellt införd i viss tidning. Likaså omhändertager annonsregistermyndigheten de influtna registreringsavgifterna och inlevererar desamma till statskontoret, som verkställer fördelning av desamma.

Registreringsavgiften skall utgöra viss procent å den av tidningen debiterade annonsavgiften, och skall utöver denna annonsavgift uttagas hos sökanden vid annonsens avlämnande. Registreringsavgiftens procenttal fastställas av Konungen och avbalanseras att täcka de särskilda anslag till institutioner, vilka enligt Konungens och riksdagens beslut skola komma i åtnjutande av dylika bidrag.

I detta avseende bör givetvis svenska akademien i första hand hållas skadelös för förlusten av det hittillsvarande tidningsprivilegiet genom att erhålla så stort tillskott till kostnaderna för ordboksarbetet, som kan erfordras utöver räntorna av de för ändamålet hittills fonderade medlen.

Vidare synes mig i detta sammanhang böra ihågkommas de svenska litterära författarna.

Den framställning i syfte att bereda deras intressen ekonomiskt stöd, som förelåg vid förra riksdagen, kunde då ej leda till resultat, men om nu inkomster som i mer än hundra år varit disponerade för litterära ändamål delvis kunde komma det levande ordet, våra arbetande författare, till godo, och ej som hittills uteslutande användas till rent språkvetenskapligt syfte, vore därigenom den tanke, som låg till grund för skapandet av det gamla posttidningsmonopolet, ej helt satt ur spelet, endast utvidgad och fullkomnad i samma anda, som föresvävade den kunglige instiftaren år 1791.

Såsom ytterligare berättigade att vid medlens fördelning komma i åtanke, kunna tänkas våra tidningsmän, exempelvis genom erhållande av bidrag till pensionskassor.

Slutligen borde utredas, i vad mån vetenskapligt arbetande institutioner av nyare tids skapelser kunde befinnas i behov av pekuniärt understöd, som svårligen, med den nu hårt belastade riksbudgeten, kan direkt komma dem tillgodo av allmänna skattemedel.

Jag tänker härvid särskilt på ingenjörsvetenskapsakademien samt dess avläggare metallografiska institutet m. fl. dylika institutioner.

I anslutning till de här ovan anförda synpunkterna får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta att det nuvarande sättet för legala annonsers publicerande skall omläggas i hufvudsak i den riktning, som i motionen angivits,

att inkomsterna av dylika annonser, som hittills oavkortade kommit svenska akademien till godo, skola fördelas på sätt av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämmes samt att i följd härav riksdagen i skrivelse till Kungl.

Maj:t måtte anhålla om *dels* utredning rörande den uppgörelse, som bör träffas med svenska akademien angående det nuvarande tidningsmonopolets avlösning, *dels* förslag till de lagändringar, som av det ändrade annonseringssystemet bliva påkallade.

Stockholm den 16 januari 1925.

Jöns Pålsson.